

H. G.

Om de Ord,
Skriftemaal, at skrifte, gaae til
Skrifte.

Den Møye, som endeel Studerende anvende paa at efterforske Ords Herkomst og Oprindelse, i deres eget eller i andre Tunge-
gemaal, er vel ikke ret stort omladt af de fleeste; Ey saa meget for sine Fejl og Manglers Skyld, nemlig fordi at een og anden lærd Mand har iblant snublet, og yttret sig med urigtige Giærtninger; Men meget mere, fordi der ey begribes, hvad Gavn man haver deraf, at vide, enten et Ord, som nu af hver Mand tales og forstaaes, skriver sig fra Øster eller Vester, enten det er kommen af Tydsk eller af Latin, enten det er gammel Scythisk, Celtisk, Norsk, eller og nyt hiemme-giort Dansk, Svensk, eller af andet Sprog. Mon man deraf kand vorde for et eniste Haar klogere; ikke at tale om anden magtpaaliggende Nytte? Saaledes spørge ey allene Lærdom-
mens Fiender, men endogsaa undertiden mange af dens beste Venner. Andre derimod mene, maaskee med ulige bedre Skiel, at man ingen Grændser eller Giærder bør sætte for Lærdommen, og ikke ved nogen slags Forhaanelse eller Ringe-agtning legge Hinder i Beyen for de Studerende, naar de end ogsaa bemøye sig med et slags Studio, hvoraf Nyttten ikke just er saa skinnende, at den hastigen kand begribes, eller strax falde enhver i Øynene. Thi med saadanne forud-fældede Domme har man undertiden qvalt de ædelste Paafindinger, i Fødselen, og førend de kunde geraade til deres Modenhed. Hvilket vel kunde forklæres med Exempler af allehaande Ting, hvis det ikke skulde trække mig for langt ud fra mit Forsæt, der nu allene er at tale om Nyttten af Studio Etymologico. Langt fra, at jeg vil prise dette Studium som noget i alle Maader sikkert, eller sigtende til en sær Fuldkommenhed; Ja langt fra, at jeg tænker, det endogsaa de allerbeste, som derudi forsøge sig, være sig i Latin, Fransk, Tydsk, eller andre Tunge-

gemaal, is h el ofte maage tage feil. Jeg kiender, ligesaavel som andre, hvad der paa mange steder falder at dadle hos Geo. Jo. Vossium, Matth. Martinium, Gilles Menage, Jo. Georg Wächter, og deslige flere. Men ere deres Bøger, maatte jeg vel spørge, ikke derfor ypperlige? Og saa meget man har Marsag at lee af endeel iblant Menages Derivationer, saa bliver alligevel hans Bæk *Dictionnaire Etymologique de la Langue Françoise*, saasom en riig Lærdoms Skat, elsket og i Algt og Ære holdet af enhver retskaffen Kiendene. Ja, hvor ere de mange Videnskaber og Studeringer, og hvem kand nævne mig dem, der ikke ere samme Svagheder underkastede? Er det maaskee vore Tiders Jurister, Politici, Medici, Physici, Astronomi, Metaphysici, eller andre, der ere komne saavidt, at de nu kunde trodse paa deres kostelige Systemata, og at de have overvundet alt hvad man i forrige Tider havde at sætte ud derpaa? Jeg mener ney; og at sligt faaer de ingen til at troe, førend de holde op med at skrive den ene imod den anden, og forekaste hverandre indbyrdes deres Feyltagelser og Ufuldkommenheder; paa samme Maade som det gaaer med de stakkels Grammaticis og Etymologister. Dernæst kand det ikke være nogen af disse høye Videnskabers Lærde ubekiendt, (jeg mener Juristerne, Medicos, ja Theologos selv,) hvad Nytte dette Grammaticalske og Ords-Oprindelses Studium har endog saa bragt til deres nu omtalte Professioner, og hvor meget det haver tilhiulpet, at de udaf et græseligt Barbarie ere komne til den Glands, Ære oa Hæder, de nu besiddet. De have kun at sammenligne de Etymologier, som i Legendis Sanctorum, og Vocabulario Brevilquo, saavelsom i de gamle Juristers, og i Medicorum medii ævi Skrifter overflødigen forekomme, med den Oplysning, som nu om Dage have: Og dernæst maage de sige os, om de iblant deres Stands- og Ordens-Bredre, være sig Theologi, Jurister eller Medici, der, paa 200. Aar at regne indtil nu, allermæest have excelleret, ikke have just været dem, der have selv lagt besynderlig Vind paa Philologien, ja lagt Grunden til deres herligste Forklaringer med sunde og rigtigen udsøgte Etymologier? Saadant falder man da, at legge Grundvolden til Sandhed; eftersom det Ord Etymologia bemærker egentlig en Sandheds Tale eller Forklaring, nemlig af det Grækske Ord ἔτυμος, verus; Hvorfore og Cicero kalder saadan Ordenes Forklaring *Veriloquium*. Thi den

den aabner os den første Dør til en sand Videnskab om Tingen, som ved Ordet eller Navnet betegnes, efter det som vi lære i vor Skolegang: *Scire, est rem per causam cognoscere.* Vil man nu tilmure denne Dør, eller ved Ringe-agtning affkrække andre derfra, ligesom det en skulde være Umagen værdt at indføre bemeldte Studium i et hvert levende Svog, lige saavel som i Latin og Græksk, da vil gandske vist mangen Sandhed blive fordult, mangen Passage i vore Uandelige og Verdslige Love blive fremdeles skult og formørket, endogsaa for de allerstærpsindigste: Og vores Ostersons Glossarium paa nogle visse steder ingen bedre Trøstere blive for vores Danske Juris Studiosis, end Accursius for de Latinske. I saadan henseende er det, at jeg haver foretaget mig eet og andet Dansk Ord, fornemmelig til vores endnu brugelige Lov og Ret henhørende, af sin Oprindelse at udfølge og forklare; og vil for denne gang gjøre en Begyndelse med det Ord Skrifte og Skriftemaal, som hos os bruges til at betyde Synds-Bekjendelse for Præsten, saavel som Afsløsningen. Hvilket naar jeg haver gjort, vil jeg indstille til enhver Lærdoms Elskere og retskaffens Kiendere, om det Etymologiske Studium er saa magert og lidet bevendt, som det af nogle holdes for, og om det ikke er værdt at legge nogen Fliid paa i vores Dansk, lige saavel som i andre Tungemaal.

§. I.

Skrift og Skriftemaal, at skrifte, skriftes, gaae til Skrifte, staae Skrift, aabenbare Skrift, Skrifte fader, Skriftestoel, og des tilhørigte, ere saa brugelige og bekjendte Ord hos alle og enhver iblant os, at snart ikke andre haves til Brug i vores Dansk, til at betegne disse samme Ting med. Imidlertid er det dog lært at kiende, at de ikke ere af Dansk Oprindelse, men lige saavel som det Ord, at Skrifve, komme af det Latinske *Scribo*. Her spørges nu: Hvor have vi bekommet disse Ord fra, just til denne Ting, hvorved intet forrettes skriftligt? Og hvorledes er sligt et Ord om bemeldte Ting kommen ind i disse Nordiske Riger, da det baade i Tydskland, Frankrige og Italien heder gandske anderledes? Christen Osterson skal ikke sige os noget til denne Sags Oplysning; Og hans Autor
er

er her alleniste Kong Christiani IV. Recell; ligesom samme Ord stode ikke ogsaa, et hundrede Aar og mere tilforne, i Kong Christiani III. Ordinantz, samt ligeledes i den Norske Kirke-Ordinantz af 1607. I Ordinantzernes haver man beholdet dennem usforandrede fra Pavedømmet af; da man og ingentid har havt synderlig andre Ord dertil, saavit som Dansk Tungemaal gaacr, og saa langt i Tiden som vi have nogen Efterretning, fra Christendommens Begyndelse af her i Norden. Sligt maae da komme dennem sært for, som betænke at vore første Aposstler, og Omvendere fra Hedenskabet til Christendommen, vare dog Jydskke, og man finder slet ingenstæds, det Ordene ere i saadan Bemerkelse bleven brugte hos dennem; men i den stæd allene disse, Bigehen, Bigicht, Bicht, Beicht, ligesom endnu i denne Dag. Og disse sidste treffer mand ey ringeste Spor til hos os Danske, at samme her have været antagne. End ogsaa i den gamle Christen-Ret, som Erke-Biskop Eskild i Lund har sammenskrevet midt i det Tolvte Seculo, læser man: Thæt skulu oc witi alli Men, at um man gør lønlita Synd, oc tackær thærsfore Scrift, før æn han wardær sægtædær, oc hauir han thær til Prest Vitni, tha vare Orsakar. Saaledes læses langt rettere i den Edit. som Hadorphius har ladet trykke, end i den Danske, som findes bag ved Sialands Lov, hvor der staaer: for hver lønlige Synd, som mand gør og skryther sig fore. I den Jydskke Lovs 3. Bog §. 37. om den der fanger Saar i Hore-Seng ere Ordene: Vorder hand skriftet og fanger sit Formaal, da haver hand Kirkegaarden, om hand døer. I den Norske Hirdskraa, cap. 27. formanæs til ad bøsta vid Guld, med synum Skriptagange. Men, at jeg skal giøre kort, giver jeg mig den Frihed at sige, det bemældte Ord, ja uden al Tvivl Tingen selv heel og gandske, er kommen her ind fra Engelland, og det med de Engelske Biskoper og Præster, i det Ellefte Seculo, under Kong Knud den Stores og Kong Svend Estridsøns Regeringer. Thi hos de Engelske vare de selvsamme Ord og Talemaader saaledes udi Brug, i en meget lang Tid, førend Christendommen blev vedtagen af os Danske. Man haver kun at slaae efter i Somneri og Bensons Glossariis, hvor strax forekommer: *Scrifan*, delictorum confessiones exigere vel audire, item, pœnas imponere, pœnitentiam exigere. *Schrift*, confessio, censura, pœna; *Schrift-spræce*, confessio; *Schrifte*

Skrifte, pœnitentiarius, confessarius; *Script. boc*, confessionale, seu pœnitentiale; *Script. scyre*, parœcia, pœnitentiarii munus. Beda siger i sin *Hist. Eccl. l. 4. p. m. 341.* "Qui se ipsum pro peccatis suis accusat ad pœnitentiarium suum, haud poterit illum diabolus in die iudicii accusare." Dette oversætter Kong Ælfred: *The the hine sylfue wregeth to his Skrifte for his Synne, ne mot hine eft Deofol wregen on Domes dage.* I Kong Ethelred den Andens Kirke-Love, skrevne i Aaret 994. staaer: *Ælce Synne mon sceal his Skrifte andettan.* Og siden, udi samme: *Se Script him sceal at gebwylcum thingum da Bote sægan,* h. e. Quodlibet peccatum quivis pœnitentiaro suo confiteri debet. Et pœnitentiarius pro quibuslibet rebus ei pœnitentiam, vel censuram imponat. Ligeledes i Kong Knud den Stores Love §. 10. og hundrede andre Stæder i bemeldte Sprogs gamle Bøger. Søger man nu hos de Engelske Glossatores, Lexicographos, og Etymologister; item hos deres Antiquarios, deres lærde Theologos, end ogsaa hos deres Jurister, om Oprindelse og Røde dertil, da finder man sig slet hiulpen. Af Theologis have end de beste, der have skrevet *de Ritibus Ecclesiæ Anglicanæ*, eller *de Politia Ecclesiastica*, slaget mig feil, og nævne ikke engang disse Ord. John Johnson i hans *Collection of all the Ecclesiasticall Laws, Canons &c.* nævner dem vel, i den Oversættelse hand har giort af *the Penitential-Canons* under an. Chr. 963. ja og flere stæder; Men aldrig sætter hand i sine Notis nogen mindste Forklaring derover. Giles Jacobs i sit Juridiske *Lexico* skiller sig kun slet af dermed. Hand siger, at "den Bodsfærdiges Antagelse" til Confession blev i gammel Engelsk kaldet *Shreve* eller *Shrive* (med "Sh) hvoraf siden skal være kommen det endnu brugelige Ord *beshrieved*, "der betyder bandsatt; fordi saadan een seer ud, som den der er "skriftet, og som man har lagt en utaalelig Pœnitents paa." Jeg maatte spørge, om vel noget kunde siges slettere? Confessio, med alle sine tilhørende Ord, blev jo aldrig i de Engel-Skrifte Bøger skrevet med *Sh*; men bestandigen, som det endnu findes i dem alle med *Sc*; *Script* og *Scrifan*: *Shrive* og *Shrift* er en heel uye Skrive-Maade, ikke mange 100. Aar gammel. Og at parre *Shreve*, maledicere, malum imprecari, med Skriftemaal, er ligesaa klogt, som at derivere *Cælum*, Himmel, af *Celo*, *celare*, at skiule, quia cælum omnia infra se celat. Skinner i hans *Etymologico L. Anglicæ* har og seet denne Urimelighed, og derfor erklærer sig, endskiont ikke med fuld Bished, saaledes:

M

"Credo

’Credo esse à Latino *Scribere*, quoniam scilicet eorum, qui confitebantur, nomina olim in Catalogo *scribebantur*.” Hans Giætning om Oprindelsen af *Scribere* er aldeles ret; Men Marsagen, hand anfører, gjør Tingen ikke af, som herefter skal vises. Minshæi *Ductor in Linguas* er vel af alle Fortolkere her den fletteste; i det hand mener, at det kommer à *Scrinio*, quasi *revelare peccata ex intimo pectoris scrinio*. Sligt er ikke værdt at igiendrive, ja end ikke værdt at lee af. Hand har og ikke engang vidst, at *Scrifan* betyder ingenstæds *Confiteri* i gammel Engelsk, men *confessionem excipere* vel *audire*, item *pœnitentiam imponere*. *Confiteri* heder *gecythan*, men oftest og almindeligen *andettan*; hvoraf *Andetnesse* er *Confessio*.

§. 2.

Gaae vi nu fra de Engelske, og til vore Nordiske Lexicographos, da finde vi hos een af dennem, som er den fordums lærde Svenske Mand Olaus Verelius, en Forklaring i hans *Lexico Linguae Veteris*, forfattet med disse Ord: ”Skript (i Kyrkio-Laghen) est *Disciplina ecclesiastica peccatoribus præscripta & subeunda*.” Hvilket er aldeles vel treffet, og har sin fuldkommen Rigtighed. Saa at her nu ikkun staaer tilbage, og vil komme an paa, at udfinde, om det og saaledes er gaaen til, at man egentligen, og proprie at tale, foreskrev Disciplinen; eller tydeliger, om man paalagde Poenitens eller den saa kalbede Pliat og Bod med nogen Skrift, i de Dage, da saa faae Mennisker, Geistligheden fast allene undtagen, kunde engang læse Skrift, eller kiende noget Bogstav. Jeg siger ja, at Oprindelsen haver vel saaledes dertil været; Og omendskiont de som Bodden blev paalagt, ikke vidste at læse hvad der blev skrevet, blev den dog givet skriftligen, deels til Øvrighedens, deels til vedkommende Præsters og Siælesørgeres Efterretning. Herom vil jeg da nu fortælle den gandske Sags Sammenhæng fra Begyndelsen, saa at nofsom skal kiendes, med hvad Foye *Scrifan* og *Script* have bekommet sliig Betydning. Det er bekjendt, at Christendommen blev ikke almindeligen vedtagen af Englesaxene, førend imod Enden af det Siette og Begyndelsen af det Syvende Seculo, den Tiid Pave Gregorius M. skiffede den Munk Augustinum derhen, hvilken siden blev den første Erke-Biskop til Cantenburg.

terburg. Hand, med sine 40. Staldbrødre, ligeledes Munke, blev saa lykkelig at faae overtalt Kong Ethelbert af Kent, som havde en Christen Dronning, fød i Frankerige, til Egte, ved Navn Bertha, og siden at bringe en stor Deel af Folket til at antage den salige Lærdom. Derpaa blev Christendommens Fremgang Aar efter Aar større, Biskoper til adskillige Stifter ordinerede, Kirker og Kloostere byggede, og Kirke-Skifte indrettede. Hvorledes det i de Tider gik til med Synders Bekjendelse og Afløsning, kunde jeg vel her vidtloftigen omtale, hvis jeg ikke holdte det for en bekiendt Sag, at man derudi var meget streng og intet mindre end eftergIVEN. Thi efter at de gamle Biskoper baade i den Grækske og den Latinske Kirke, udi deres Kirke-Moder, og Paverne i deres Breve havde forordnet, hvad for Poenitente, Bod og Fyldestgiørelse der skulde gøres for Synder, blev der skarpt holdet over, af de Geistlige, og hielden givet nogen Afløsning, eller nogen Synder og Consitent tilstædet til Herrens Nadvere, forend den hannem paalagde Poenitents og Bod var fuldgiort. Hvilken Strengthed varede ved i den Bestlige eller Latinske Kirke næsten indtil det ottende hundrede Aar efter Christi Fødsel; Men tog siden mere og mere af, og fik en gandske anden Skik. Britannien gjorde en Deel af samme Bestlige Kirke, saasom Christendommen alt længe tilforne var indført hos de gamle Britter, næsten fra midt i Seculo 2. af, eller, som man regner, fra an. chr. 176. da Kong Lucius skal være bleven Christen. Den bemeldte gamle Skik har altsaa havt sin Gænge hos dem; indtil deres Regimente gik til Grunde, da Engel-Saxerne bleve Herrer af Landet, og de Christne Biskoper og Præster rømde ind i det Land Wales: hvor der endnu var fuldt af Christne Præster og Biskoper, den Tiid Munken Augustinus kom over til Britannien. Ved hannem blev nu, som jeg sagde, alt i Begyndelsen af det syvende Hundret Aar Christendommen plantet hos Engel-Saxerne. Dette haarde Folk, som fra Hedenkabet saa nys var overgangen, kunde ey finde sig i denne skarpe Tugt, og for de Synder, som de tilforne havde holdet saa ringe, underkaste sig saadan Plage, som Biskoper og Præster paalagde dem. Evangen faldt mange af dennem alt for haard. De skulde være Christne, og naar de vare faldne i nogen Misgierning, være udelukte fra de andre i saare lang Tiid, indtil de havde udstaaet visse Straffer og Byrder. Satte de sig imod, og negtede

sig Lydighed, bleve de med alle udelukte, som man kaldte at excommu-
 niceres eller bandsættes. Ingen Tvivl om, at de Geistligheds Stræng-
 hed jo har, som oftest, været for stor, og at de ey have vidst at giøre For-
 skiæl paa Synd og Synd, og deres større eller mindre Afsonelser. En-
 deligen skeede det siden i selvsamme syvende Hundret Aar, omtrent ved
 an. Chr. 664. at en Erke-Bisp af Canterburg døde, een af forbemeldte
 Augustini Eftermænd; og derefter bleve de tvende Konger, den af
 Kent og den af Northumber-Land enige om en vis Engelsk Præst at kal-
 de i hans stæd. Hannem sendte de an. 668. til Rom, med Recommen-
 dation til Paven. Samme Præst blev sig i Rom, og døde: Og Pa-
 ven paatog sig den Omsorg, at faae en anden Mand opsøgt, som hand
 strax kunde ordinere, paa det at Embedet ey skulde staae for længe le-
 digt. Hand tilbød denne Erke-Biskop-Stoel til tvende, som begge und-
 skylde sig. Endelig foreslog een af disse tvende for Paven (som var den
 Tid Vitalianus og døde kort efter,) en gammel Græksk Munk, som op-
 holdte sig samme Tid i Rom ved Navn Theodorus, fød til Tarsus i Ci-
 licien, S. Povels Føde-Stad. Paven vilde ey gierne samtykke dette
 Forslag, i Henseende til den Forskiæl og de Stridigheder, som da alt
 længe havde været imellem den Romerske og den Grækske Kirke, i hvilken
 sidste Theodorus var opdragen. Abbed Adrianus (saa hedde hand, der
 gjorde Forslaget,) bød sig til at cavere for Mandens Orthodoxie: men
 dette var ikke nok. Hand maatte love, at vilde følge med Theodoro til
 Engelland, allene for at blive hos og tage vare paa denne Græker, at
 hand ingen Græksk Surden skulde blande i Lærdommen, eller indføre
 nye Skikke i Kirken. Saaledes kom da denne Theodorus til Engeland,
 og havde da næsten sine 66. Aar paa Bagen; men var derhos begavet
 med et hyrtigt Hoved, en kostelig Lærdom, og en u-gemeen Klogskab
 og Fermeté. Hand blev der i Landet meget velkommen, og levede i
 stor Ansæelse i 22. Aar, og døde an. chr. 690. da 88. Aar gammel. Hand
 udrettede der skionne Ting, anlagde et Academie, forskrev lærde Mænd,
 lod indkomme mange Grækske og Latinske Bøger, foruden dem hand
 havde bragt med sig, og in Summa var en Stiftere af hvad som herligt
 og nyttigt var. Især lod hand sig være anliggende, at oprette den for-
 faldne Kirke-Disciplin, og at sætte Poenitents-Bæsenet, med Aflosning
 og Communion paa en bedre Fod. Og herudi viiste hand sig at være
 Mand. Thi u-agtet, hand vel vidste, at Paven havde sat hannem en
 Spion

Spion ved Siden, lod hand dog som intet var, gif sin Bey fort, og tog til Hielp af sin Grætkiske Kirkes Skikke, saa meget ham sluntes Behov at være, til at forbedre paa de Latinske med. Og dermed ey allene oprenste hand Disciplinen, som tilforne laae herunder, men end ogsaa bragte Poenitens-Berket i en rigtig Orden, end det hidindtil havde været ey allene i Engelland, men endogsaa i den hele øvrige Deel af den Latinske eller Bester-Deel af Christendommen. Hand fik sine Medbrødre Biskopperne til, at gjøre nøyagtiger Forskiel paa større og mindre Synder, paa hemmelige Synder og aabenbare. For de aabenbare og store, lod hand det blive ved det forrige, med streng Poenitens og offentlig paalagt Bod: Dog med saadan Forskiel, at i stæden for det at en bodfærdig Syndere kunde i forrige Tid ingen Deel nyde i Kirkens Gode, førend hand havde fuldbyrdet sin Bod og Poenitens til Punct og Prikke, som undertiden kunde være i mange Aar tillige: (Ja man veed jo, at i de ældste Seculis blev saadanne Syndere, u-agtet deres Synds-Bekjændelse og Bod, ikke forundet Sacramentet førend paa deres Død-Seng;) da forandrede nu Theodorus dette saaledes, at saadanne kunde dog, efter et Aars Forløb, andre efter sex Maaneder, stædes til Guds Bord, omendstiont de ikke bekomme deres fulde Afløsning fra Boden, førend den var fuldgjort. Herhos gjorde hand og denne Anstalt, at naar nogen mærkelig Bod for store Synder, eller mange Synder tillige, blev paalagt, skulde Præsten, eller og Biskopen i sine Tilfælde, give den beskreven, hvorefter der siden kunde paaagtes, hvorledes den blev efterkommet. Men til dette var nu her fornøden, at Biskoper og Præster motte have en rigtig Instruction, og et slags Directorium, at examinere Confitenterne efter, og til at passe den rette slags Poenitens, Pligt og Bod til enhver Synd. Theodorus forstunede dem og herudi, og selv foretog sig at skrive dennem et saadant Directorium eller Poenitens-Instrux, som blev siden kaldet Theodori Pœnitentiale, og paa Landets Sprog, Biscop Theodor's Skrift-Boc. Og var denne den allerførste af det slags Bøger, som man noensinde har havt i den hele Bestlige Kirke af Europa. Derudi var foreskrevet Maaden, hvorledes man skulde til nye udspørge Confitenterne om hver Synd, med sine Omstændigheder, og prøve deres Hierters og Sind's Bestaffenheder, og deres Anger og Nuelse, med videre; Saa og hvorledes Bodden skulde efter alle Ting lem-

pes og de Bodfærdige paalægges; tillige med Formularer af Trost, Formaning, Afløsning, og deslige mere: det meeste paa samme Viis, som det findes i de Grætske Canonariis. Man motte nu spørge, hvorledes Paven fandt sig i dette, og hvorledes man tog saadanne Novitæter op til Rom? Jeg mener, ikke anderledes end vel. Pave Vitalianus var alt død an. 669. Hans Efterkommere lod sig vel og noye med, at intet nyt udi Lærdommen foretoges af Theodoro, men allene i den omtalte Disciplin. Den kloge Pave Gregorius M. havde endog saa i sin Tiid forklaret sin Mening om deslige Ting, i eet af sine Svar til Biskop Augustin, der liuder saaledes: "Mihi placet, ut five in sancta Romana, five in Galliarum, five in qualibet Ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, solicite eligas, & in Anglorum Ecclesia infundas. Ex singulis ergo quibusque Ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone." Saa havde og Theodorus ikke nogen ringeste Correspondens med Patriarchen i Constantinopel eller sine forrige Medbrødre i Grækeland; men var tvert imod lige saa ivrig i at handthæve den Romerske Kirkes Myndighed og Hoved-Lærdomme, som nogen anden Biskop af Roms Tilhængere.

§. 3.

Ja det er bekjændt, at efterat man fornam, hvormegen Frugt og Nytte denne Erke-Biskop udrettede i Engelland med sin Skrift-Boc eller Pœnitentiali, saa bleve andre uden for begierlige derefter, anskaffede sig det, og indforde det i deres Stifter, saa at det ikke længe derefter varede, førend man, uden Tvivl efter Pavens egen Ordre eller Samtykke, saae at udkomme et ligedan Skrift fra Rom selv, som endnu er til, og kaldes Pœnitentiale Romanum. Beda gjorde ligeledes eet i Engelland, som har den Titel, *de Remediis Peccatorum*, skrevet circa an. 730. Endeligen haver Ecbert, Erke-Biskop til Jork, som levede midt i det Ottende Hundret-Aar, i Henseende at Theodori Bog var for kort, og ey just indbefattede alle forekommende Casus, forfattet et vidtlostiger Pœnitentiale, hvilket man haver endnu i Engel-Saxisk Sprog, og er at finde i den første *Tomus Conciliorum M. Britannia*. Alle disse og flere Directo-

Directoria eller Libri Pœnitentiales vare imidlertid ikke grundede paa deres Nutorers, eller nogle faae Læreres og Biskopers Gotfindende, men først paa de gamle Kirke-Fædres Skrifter, meest de Græfiske, hvoraf end og nogle ere ældere end det store Kirke-Møde til Nicæa, som Antonius Augustinus viser udi Fortalen til den af hannem udgivne Samling af deslige Bøger; Dernæst vare de grundede paa Pavernes Responfa og Resolutioner, og endelig paa Canones Conciliorum og Kirke-Møders Beslutninger, fornemmelig af den Græfiske Kirke; foruden hvad som Skribenterne selv, Theodorus, Ecbrecht, og saadanne, have, af egen Erfarenhed og Estertanke, samt vel overlagt Raad, her og der tillagt. Og blev derfor den Bod, som paalagdes, undertiden kaldet med det Græfiske Ord Canon, undertiden med det Latinske Regula, undertiden Pœnitentia canonice mensurata; men oftest, og saa got som almindeligen, med det bare Ord Pœnitentia. At paalægge Bod, heder nu Pœnitentiam imponere, indicere, injungere, eller præscribere, nu Canonem dare, *vel facere*, og paa Græfisk *κατανομιζειν*. Undenstæds kaldes det, dare alicui regulam. Ligesom og de andre *phraser passivæ*, Canonem, regulam, *vel pœnitentiam accipere*, hørde til Confitenterne.

§. 4.

Efter denne Forklaring om Tingen selv, og dens Latinske og Græfiske Navne, begiver jeg mig nu til Ordet at undersøge, som den har bekommet i det Engelske Sprog, nemlig Schrift. Jeg har alt sagt, at Biskop Theodori Pœnitentiale blev kaldet Schrift-Boc. Men hvoraf dette? Haver hand selv, motte man spørge, kaldet den saaledes, maafee, fordi den var samlet af de gamle Kirke-Fædres, Grækernes, Pavernes og deslige andre Skrifter? Eller er Ordet giort efter hans Tiid, og hans Bog har siden bekommet sliq Titel? Og af hvad Oprindelse er det da? Jeg mener, at Bogen er kaldet saaledes i hans Tiid, og at Tingen, hvorom den handlede, hedde den Tiid Skrift, og saaledes Ordet at have været til i det Engelske Sprog, længe førend hans Ankomst der til Landet. Ja, saasnart Synds Bekændelse, Pœnitents og Absolution ere ved Christendommen der i Landet bleven indførte, mener jeg at Scrifan er kommen til at betyde det, som det alt siden er kaldet i alle Engel-

gel-Saxiske Bøger og Kirke-Loove, nemlig, at foreskrive Bod og Pœnitents, pœnitentiam præscribere, vel imponere, og Skrift har betydet Bods Paalæggelse, som jeg vilde sige en skreven Bod, præscripta pœnitentia. Bisseligen ere de af det Latinske, Scribere og Scriptum. Jeg er og forsikret om, at disse Ord ere i sig selv ældere i Landets Sprog end nogen Christendom i Engelland, og følgelig meget ældere end Engel-Saxernes Tider. Det er af de Ord, som Romerne, i de Tider da de vare Mester af Britannien, have indført. Bore Jyder og Saxerne have derefter indført deres endnu i Engelsken ved Magt blevne Ord Writan, som er det gamle Tydske Rizan og reizan, vores af Brug komne Rite, og det endnu i denne Dag hos Islænderne overblevne Ritan, som heder at skrive. Men hvad kaldtes da at skrive hos de gamle Britter? Udentviol hedde det saaledes, ligesom det endnu findes i det Walliske eller Cambriske Sprog, som det heder i Bas-breton, ja som det endnu kaldes i det Jrlændske Tungemaal. Thi hvorledes skulde Ordet være indkommen og forblevet, saa rigtig overeensstemmende i alle disse tre Grene og Forvandte af det gamle Brittiske Sprog, med mindre det ogsaa havde været i Stammen? I det Aremoriske, som nu kaldes Bas-Breton, i det Stift Treguier, heder at skrive, just med alle de samme Bogstaver, som det Engel-Saxiske, *Scrifan*. I Dictionnaire Breton-François du Diocese de Vannes, *Scrihvein*, *ecrire*. I det Cambriske eller Walliske, er *Scribere*, *Ysgrifenny*; *Scriptum*, *Ysgrifen*; *scriptor*, *Ysgrifennydd*. I det Jrlændske Sprog, heder *Scribere*, *Scrjn*, og *Scriptum* kaldes *Scrjhn*. Hvad det Tydske anbelanger, da tænker jeg ikke at regne samme saa nær i Slegtskab med det Brittiske, for et par Hundrede Ords Skyld meer eller mindre, som de kunde have havt tilfælles. Men *Scriban* og *Scrifan*, *Scribare* og *Scrifte* have de Tydske lige saavel havt i Brug, for *scribere* og *scriptore*; som er klart af *Otrido*, og *Tatiano*, ja flere. Det staaer og derhen, enten de Tydske have faaet dem umiddelbar af Romerne, ligesom Britterne; eller og de have bekommet disse Ord siden efter, med en Deel af den øvrige Lærdom og Boglige Kunst, fra Britannien. Imidlertid sumes det, at udi den Egn af Tydskland, hvor *Codex Evangeliorum argenteus*, der forvares endnu til Upsal, er skreven, har *scrifan* og *geschriban* ey været saa brugelige; eftersom *Scribere* heder der stædse *maljan* og *gemaljan*, som er, *pingere*, at male.

§. 5.

Hernæst haver jeg denne Tanke, som jeg hermed vil have indstillet til lærdere Folkets Paadomme, at bemældte Ord, Scrifan og Scrift, eller hvorledes de ere end bleven udtalte af de gamle Britter, have hos dennem havt i Hedenskabets Tider en Religions Bemærkning, henhørende til Afguderiet, Orakler, Tegns Udlæring, Præsternes Giensoar, og slig deres Overtroe. Thi udi saadan Bemærkning vare endogsaa Romernes Scribere og Scriptura; og bleve i Beshynderlighed brugte om de Hedenske Præsters Svar, og deres Udtydninger paa de Tegn som gaves af Guderne. Man finder dette saaledes hos de Latinske Auctores, man finder det og hos Grækerne om deres Γεράφειν. Sophoclis Scholiastes giver Fortiaring herom, i sine Anmærkninger til den Tragedie *Trachinie*. Hans siger, at det var sædvanligt, at de som spurde Oraklerne til Raads, de pleyede at tegne og opskrive hvad Svar de fik, i samme Djeblik, paa det jo ikke noget Ord eller Bogstav deraf skulde gaae dem af Glemme. Ἐθος ἦν τὰς χρησμῶν δεχομένους παραχρῆμα γράφειν, ἵνα μὴ λάθωνται, heder det hos bemeldte Skribent. *ad vers. 1183.* Cicero betiener sig af Scribere næsten i lige Bemærkelse, i den *Oration de Haruspicum Responsis, cap. 5.* "Responsum haruspicum hoc recens in concione recitavit; in quo cum aliis multis scriptum etiam illud est, loca sacra & religiosa profana haberi." Og i det 10. Capitel i samme *Oration*: "De ea re scriptum est, postulationes esse Jovi, Saturno, Telluri, Diis cœlestibus." Disse benævnte Stæder haver og den lærde Jacobus Gothofredus anført, til at opliuse den Lov af Kæyser Constantino M. som er udgiven Anno Chr. 321. og liuder saaledes: "Si quid de Palatio nostro aut ceteris operibus publicis, degustatum fulgore esse constiterit, retento more veteris observantiæ, quicquid portendat, ab Haruspicibus requiratur, & diligentissime scriptura collecta ad nostram scientiam referatur: ceteris etiam usurpandæ hujus consuetudinis licentia tribuenda; dum modo sacrificiis domesticis abstineant, quæ specialiter prohibita sunt." Maae man ikke undre paa, at denne slags Overtroe og pur Hedenske Skik var i saadan Estime i det fjerde Hundret Aar af Christendommen og at Kæyser Constantinus M. motte endnu taale, ja holde den selv ved lige,

gandſke 9. Nar, efterat hand var bleven Chriſten, og arbeidede ivrigen paa Chriſtendommens Fortplantning? ſom ſees af den nu oplæſte Forordning, der ſtaaer i *Codice Theodoſiano*, lib. XVI. Tit. X. de Paganis, *Sacrificiis & Templis* §. 1. Meget mindre er det da Under, om den blev noget længere ved hos Almuen i Britannien, og andenſtæds. Vil man blade de gamle Kirke-Love, Concilia, og Capitularia, igiennem, ſkal man finde hvorofte Biſkopperne, ja de høyeſte Regentere have advaret om og forbødet ſamme og deſlige ſlags Superſtitioner og Hedenskabs Levninger. Min Mening er derfor, og min Henſigt med denne Anmærkning, ſaaledes, at i Britannien har, efter Romernes og Grækerne's Viis, Scribere og Scriptura, (eller efter Brittisk Mund-Urt Scrifan og Scrift,) været til den Hedenske Overtroer egnede og approprierede; De Hedenske Præſters og Spaamænds Gienſvar er bleven kaldede Scripta og Scripturæ. Siden har man transfereret dem fra Hedenskabet til Chriſtendommen; ja end ogſaa med den Chriſtne Geiſtligheds gode Billie og Connivence; ſaa at de her ere komne til, at betyde de Chriſtne Præſters og Biſkopers Raad og Gienſvar, til dem ſom bekiendte deres Synder imod Gud, ſogte at faae Raade, ſamt at vordende underrettet om hvorledes det ſkulde ſkee. Det er da ſlet ikke gaaet anderledes til med Scribere og Scriptum, end med en heel Deel andre Ord, for Exempel: Hoſtia, Libamina, Vigiliæ, Aqua luſtralis, Conſecratio, Inauguratio, Lituus, Infula, Sacerdos, Pontifex, og flere, alle ſamtlige ikke udi Chriſtendommen opfundne, men fra Hedenskabet til Chriſtendommen hvert og eet overbragte. Ja er det en ligeledes ſkeet med de Ord Templum, Fanum, profanus? Saa vidt endogsaa, at de ſelvsamme Templer undertiden, der havde været bygte til Hedenske Afguder, og i lang Tiid gjort Ofringer derhos til Afguderne, bleve ſiden til Kirker, og indviiede til den ſande Guds-Tienefte. Herved kand jeg ikke undlade at anføre et gandſke mærkeligt Brev, ſom Pave Gregorius Magnus har ſkrevet, til at raadſøre Biſkop Auguſtinum, (den ſamme ſom jeg tilforne har nældet om der omvendte Engellænderne til Chriſtendommen;) baade fordi ſamme Brev juſt betreffer Engelland, ſaa og handler om hvorledes det er gaaen til, at eet og andet er af Hedenskabet bleven beholdet, og er indkommet i Chriſtendommen. I Brevet, ſom man treffer i bemeldte Paves Regiſtrants 9. Bog, num. 71. og er ikke til Biſkop Auguſtinum ſelv, men til den

Frankø.

Frankøffe Abbed Mellitum, (som da reyste over til Engelland, hvor
 hand og siden blev Biskop,) haves disse Ord: "Cum vero vos Deus
 "omnipotens ad reuerendisimum Virum fratrem nostrum Augusti-
 "num Episcopum perduxerit, dicite, quod diu mecum de causa
 "Anglorum cogitans tractavi, uidelicet quia fana idolorum destrui
 "in eadem gente minime debeant; sed ipsa, quæ in eis sunt, idola
 "destruantur. Aqua benedicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, al-
 "taria construuntur, reliquiæ ponantur: quia si fana eadem bene
 "constructa sunt, necesse est a cultu dæmonum in obsequium veri
 "Dei debeant commutari: ut dum gens ipsa eadem fana sua non
 "videt destrui, de corde errorem deponat, & Deum verum cogno-
 "scens & adorans, ad loca quæ consuevit, familiarius concurrat.
 "Et, qui boues solent in sacrificio dæmonum multos occidere, de-
 "bet his etiam hac de re aliqua solennitas immutari: ut die dedica-
 "tionis vel natalitio sanctorum Martyrum, quorum illic reliquiæ
 "ponuntur, tabernacula sibi, circa easdem Ecclesias, quæ ex fanis
 "commutatæ sunt, de ramis arborum faciant, & religiosis conviviis
 "solennitatem celebrent. Nec diabolo jam animalia immolent, sed
 "ad laudem Dei in esu suo animalia occidant, & donatori omnium
 "de satietate sua gratias referant: ut dum eis aliqua exterius gaudia
 "referuantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant. Nam
 "duris mentibus simul omnia abscindere, impossibile esse non du-
 "bium est &c." Og paa saadan Viis er det at jeg tænker (dog uden at
 paanøde andre min Mening, eller stride stærk derfor,) at endogsaa
 fra de første Tider af, da Christendommen i Seculo 2. blev vedtagen af
 Britterne, ere disse Ord, Scribere og Scriptum, bleven beholdne, og
 tilegnede den Deel af Kirke-Disciplinen, hvorudi Synds Bekændel-
 se for sin Siæleforger, med tilhørende Bods Paalægning var besat-
 tet. Og hvorføre skulle ikke Scrifan og Scrift være af Latinen?
 naar der haves i samme Engelske Kirke saamange andre Kirke-Ord,
 ligeledes af Latinsk, fra de ældste Tider, saasom Absolution, Sa-
 cerd, Prest, Diacon, Munnuc, Biscop, Reps eller Responsorium
 og flere? I det Cambriske eller Walliske Sprog heder en Præst,
 Offeirad; Offer, eller sacrificium, *Offrum*, og Sacrificare,
Offrymmu, nemlig af offerre. I det samme Cambriske finder jeg

og saa Peccatum kaldet *Pechod*, som det dog ingentid kaldes hos Engel-Saxerne, men stædse *Synne*, ligesom i Tydsk og Dansk.

§. 6.

Jeg kand ikke negte, at det er jo kommet mig sært for, at de Engelskes saavel Geistlige som Verdslige Skribentere, Theologi, Jurister og Antiquarii, saa og deres forhen opregnede Lexicographi, Glossatores og sderes lige, ikke have bemærket noget om denne Ting. Ingen har vildet tænke paa, at Scrifen og Scribe havde nogen Forvandlskab med det Latinske Scribere, undtagen den eniste Skinner, der har giættet til, at Scrifan var *confiteri*, maaskee fordi Confitenternes Navne bleve skrevne i et Register. Men hvorfor have de brave Mænd ey paaagtet, at de havde desforuden i deres Sprog, Scrivener. som er en Notarius, og the holy Scripture? Dette sidste veed jeg ey om Engel-Saxerne have nævnt saaledes; thi mig er ikke andet forekommet end the halige Gewrite. Endeligen, efter at jeg havde udført og sluttet min Afhandling, ja oplæst den samme i vores Forsamling, er mig faldet i Hænder Francisci Junii *Etymologicum Anglicanum*, som nyligen, efter mange Aars Forventning, er udkommet, og trykt til Oxford an. 1743. Og i denne Bog, kand jeg da sige, at have fundet noget retskaffent paaagtet og sammensøgt, baade om bemældte Ords Brug i de gamle Engel-Saxiske Skrifter, saa og om deres Herkomst af det Latinske Scribere: Hvilken Herkomst Junius ey allene troer, men beviser, med en Deel af Exemplerne, hand af gamle haandskrevne Glossariis anfører. Jeg mener derfor ey at kunde giøre bedre, end at indføre her hans hele didhen hørende Artikel; Samme er forfattet, som følger: „SHRI-
 „VE Chaucero est *Fateri, confiteri*. Al my secrete to you J plaine
 „and *scrive*. (Ch. Dr. 2206.) *Schrift, Confessarius. Schrift-Silver,*
 „*Argentum Confessario datum. Ceremonias, Gescrifu. Censuram,*
 „*the Gescrif. Edictis, Gebennum othbe gescrifum. Abdictis, Forscrife-*
 „*num. Jurisconsultus, Jurisperitus, Rihtscrifend and Dom-settend.* (ista
 „*pleraque ex Glossis ineditis desumpta.) Sodome forleton thone Bridels*
 „*thes eges, tha hi ne scrifon hvæther hit være the dæg the niht thonne hi syngodon,*
 „h. e. Viri Sodomitæ excusserunt frænum timoris, quum non con-
 „fite-

“fiterentur crimina diurnis nocturnisque horis perpetrata. (ex Gregor. Pastoral. LV, I.) *Sva Bifceop him tæce and his Scrift him viſſge. h. e.*
 “Sicut Episcopus docebit & Pœnitentiarius consulēt. (ex Edmundi Regis Legib. Ecclef.) *Scryft-Scire*, parochia, (ex Canuti Regis Legibus Ecclef.) *Scrift-sprace*, Confessio. (ex Canuti R. Legib. Polit.)
 “Neque est quod ullam nobis moveat admirationem, patres nostros olim *Scribendi* verbo esse usos, in rebus scriptam plerumque ecclesiasticorum aut jurisperitorum decisionem postulantiſ. De Ale-
 “mannico interim *Scriben* multa diximus in annotat. ad comma 3. *procemii Tatiano præmissi.*“ Og ſaavidt har Junius om dette Ord. Hans Raifonnement i Slutningen er og rigtigt; Men Skade, at hans Arbeide og Anmærkninger over Tatianum ikke ere, ſaavidt mig er bekiendt, nogen Tiid komne for Dagens Lius.

§. 7.

Hvad nu ſamme lærde Mand Franciscus Junius vilde, ſaafremt hand havde levet, have dømt om mit Jndfald, forſtaaе om Anledningen til diſſe Ords Scrifan og Scrift deres Brug udi Bigte- og Pœnitents-Bøſenet, lader jeg ſtaaе derhen. Hand kunde maaskee have ſamtykt deri og givet mig Ret. Ja maaskee ikke: Thi hvorofte ſkeer det ey i deſlige Underſøgninger, at endogsaa de allerrimeligſte Paafund finde Modſigelſer, og ikke fornøye enhver? Men ikke kunde hand have ſagt med føye, at bemeldte mit Jndfald var hans Forklaring imod. Vi komne begge overeens udi (1. At Ordene ere af det Latinske *Scribere*; (2. At de henſee med deres Bemærkning til en ſkriftlig Decision, eller, ſom min Forklaring liuder, til Svar og Erklæring paa det omſpurte. Hand har obſerveret, (hvorpaa hand og grunder ſit Raifonnement,) at udi de gamle haandſkrevne Gloſſis af Cottons Bibliothek bruges ſamme ſlags Ord om Ceremoniis, Edictis, og Jurisconſultis; Altsaa ſlutter hand, at det ſkeer i lige ſaadan Henſeende med Confessione og Confessariis. Jeg har intet endeliggen at ſige paa denne Slutning. Jeg legger dog dette dertil, at naar vi tage for os at examinere de Latinske Ord, *Scribere*, *Scriptum*, og *Scriptura*, da maaе jo tilſtaaеs, at diſſe bruges ligeledes om mangehaande Ting, nu om Love og Forordninger, nu om Borgen og

Caution, nu om Bøxler og Penge-Forskrivelser, nu om Testamenter, nu om Spaadømmes og Tegns Udtydning, nu om Krigs-folks Bæring, nu om Told og Accise: Og altsaa haver hver af disse saa adskilte Bemærkninger sin særdeles Henseende, som dog allesammen convenere til Et, nemlig de endes og løbe ud paa Skrivelser, just fordi der i Begyndelsen blev skrevet i enhver af disse opregnede Forretninger. Ligesaa i det gamle Engelske: Ceremonia blev kaldet Gescrifen, fordi man derudi rettede sig efter Forskrift. Ligeledes havde det sig med Love, Domme, og med Raadføring i Proceffer. Men hvad Synds Bekjendelse og hvad Bød for Synd angaaer, da mener jeg, at dertil ere de samme Ord tagne i Brug, just fordi de havde været brugte i nogenledes lige Forretninger hos Hedningene førend Christendommen.

§. 8.

Imidlertid vil jeg nu anstille mig, som den, der allene vedbliver og gandske antager Junii Forklaring, uden at tænke i mindste Maade paa min egen. Jeg kand og giøre dette saa meget des oprigtiger, som det samme har eengang været min egen og første Tanke, førend jeg nogentiid saae hans Bog. Derpaa har jeg og Folk til Vidne. Hans Ord lunde, som vi have hørt, saaledes: "Non est quod ullam nobis moveat admirationem, patres nostros olim *Scribendi* "verbo esse usos, in rebus *scriptam* plerumque ecclesiasticorum aut "jurisperitorum *decisionem* postulantibus." Men hvi har hand ikke udført os dette videre og forklaret det med flere Ord, ja og med Beviser og Exempler? Dette om Jurisperitorum *decisione* vil jeg gierne skienke ham, og gaaer vel an som oftest. Men hvorledes kand hand sige, at Ecclesiasticorum *decisio* skeede skriftlig, naarsomhelst Scriban bemærker ikkuns Confiteri, og Schrift en Bigt-Fader eller Bøds-Paalæggere? Var det en Provste-Modes, en Confistorii, en Camper-Rets, eller anden Geistlig Dom her betydtes, da var Sagen klar, og behøvede intet Beviis eller Exempel. Men hvad skriftligt passerer der imellem en Confitent og hans Bigt-Fader? Det skulde de gode Mænd, (ja ey allene Junius, men ogsaa de mange andre, jeg har nævnet,) opliust, og sagt os hvorudi sliig Skriven bestod; paa det ingen

ingen skulde tænke, med Skinnero, at det var fordi Klokkeren skrev deres Navne op der gik til Skrifte. Jeg vil da forsøge, hvorvidt jeg fandt komme i Tingen, eller og jeg vil stræbe derhen, at faae andre opvaft, til at sige os noget rigtigere og bevisligere. Det er allerede sagt og bemærket i det foregaaende, hvem det var, der satte Poenitentz- og Afsløsnings-Bøxenet i sin rette og bedre Stik i Engelland, og som skrev det første Directorium for Bigt-Hørere, eller første Librum pœnitentialem, man har nogen tid havt i den hele Vestlige Christenhed; Næmlig det var Theodorus Erke-Biskop til Canterborg, som døde i det Aar Christi 690. Jeg har og tilforne sagt om ham iblant andet, at hand forordnede, at naar nogen mærkelig Bod for stor Synd, eller for mange Synder tillige, blev paalagt, skulde man give den beskreven, paa det der siden kunde paa-agtes, om og hvorledes den blev efterkommet. Der have vi nu Skriferiet. Saadant havde Theodorus, der var en Græker, lærdt af sine Landsmænd, og at hand skrev en Pœnitents- eller Scrift-Boc, var ikke hans Paafund, men efter dets Exempel. Hos Grækerne vare slige Directoria Confessariorum, og Libri Canonarii eller Pœnitentiales i Brug, længe før end Theodorus blev fød. Der stod ogsaa i de samme befalet, at Præsten skulde give den Bod skriftlig til Consfidenten, som hand lagde ham paa for de Synder hand havde bigtet. Der er endnu til af samme slags Grækske Bøger; og den Frankøske Presbyter Oratorii Joannes Morinus har, udi Anhanget til sit lærde Verk *de Administratione Sacramenti Pœnitentie*, udgivet nogle deraf. Deriblant er een, med denne Titel, Τόξισ τῶν Ἐξομολογημένων (det er, en Skriftemaals Ordinationz,) hvis Forfattere, ved Navn Joannes Jejunator, levede midt i Seculo VI. og blev længe efter, under Kæyser Mauritio, giort til Patriarch i Constantinopel. Udi denne Bog befales udtrykkelig, at, "naar Præsten har hørt den Bodfærdiges Bekiendelse, og har paalagt hannem Straf og Bod for hver Synd, skal hand og give ham samme Paalæg og Bod beskreven:" Hvilket heder i Originalen, δώσει αὐτῷ ἐγγράφως τὴν ἐντολὴν αὐτῆς, ἡγῶν τὴν ἐπιτίμησιν. Ligeledes et andet Pœnitentiale, af yngre Alder, kaldet Joannis Monachi *Canonarium*, som befaler det selvsamme, med disse Ord, i Dansk oversatte: "Naar nu Siælesforgeren haver udsvurt alt dette af den Bodfærdige, da, i henseende til, og efter noye Betragtning af hans Kræfter, men end-

"nu

nu mere i henseende til hans Anger og Kuelse, og hans ydmyge og væmødige Hjertes Graad, samt til de Almisser, som hand erklærer sig til at give, eller har Eone at give, og endeligen eftersom hand befinder hans Troe brændende og hans Forsæt ivrigt, skal hand paa lægge ham Poenitengen, og meddele ham den skriftlig." Og dette sidste heder og der i Texten: *didonai autō ēγγραφον τὴν ἐπιτίμησιν*. Her haver man jo klare og rene Ord. Og lad nu være, at min først-anførte Tanke om Tingens Velde og Brug fra de gamle Britter, ey var rigtig; Saa behøves dog nu ikke længere at spørge, hvoraf Poenitents og Bod er bleven kaldet Skrift i Engelland; naar man veed at Theodoros skrev der i Landet sin Poenitens-Bog efter de Grækkiske; og man dernæst fastsætter, at hand forordnede, efter Grækernes Viis, at give Bøden beskreven.

§. 9.

Denne ommældte Viis havde vel ikke alle Tider, og hos enhver Confitent, men dog mange gange et slags Fornødenhed i sig, naarsomhelst man skulde følge de omtalte Poenitents-Bøger og Canonaria; hvor der ved alle Synder stod anskreven, hvad slags og hvor megen Bod og Forsoning der hørde til hver af dem, ligesom man kunde forestille sig en Larte Bog eller Lold-Kulle. Jeg sætter, en Confitent bigtede paa eengang en halv Snees Synder, flere eller færre, ikke seer jeg, hvorledes hand kunde saa just beholde i sin Huskommelse, hvor mange Dages og undertiden hele Aars Faste paa visse Dage, hvor mange Reiser eller Spads-re-gange med bare Fodder, paa de eller de Tider, hvor mange Psalmer at bede, hvad for slags Vede-Bahre at holde sig fra, og det mere paa een Tiid om Aaret, eller paa Sogne-Dage, og mindre paa visse hellige Dage, med meget andet deslige, som hannem blev anbefalet for hver Synd i særdeleshed? Og hvorledes kunde hans Sogne-Præst have Dye med ham, og passe paa, at Poenitengen (som ofte blev paalagt ikke af ham, men af en saa kaldet Pœnitentiario, eller af Biskopens Vicario,) blev opfyldt, saa at den B. dkommande kunde siden agtes forligt med Gud? Derfor fik mand vel i saa Maader at have noget skriftligt. Vel troer jeg, at den mindste Deel af Confitenterne vare saa kyndige, at de kunde læse Sedde-

len,

len, helst i de Seculis, da det var ey saa gemeent at kunde læse og skrive. Men hertil var Præsten, som de boede hos, forpligtet, at læse den iblant over med dem, og erfare, paaminde og raadføre dem, om hvad der var suidbyrdet af Bodens, og hvad der stod til Rest. Og til den Ende besøgte man ham i det mindste tre gange om Aaret: Saaledes var det forordnet i den Græske Kirke. Jeg bekiender imidlertid, at der forekommer saare lidet, enten i gamle eller nye Boger, om dette slags Skriverie: Og man kunde see sig temmelig vel forsynet med hvad som hører til en god Samling af Theologiske, Kirke-Antiquitæts- og mange til Poenitents og Disciplinam Ecclesiasticam hørende Skribentere, og dog ikke have fundet det ringeste derom nævnt. Thi hvad angaaer den saa bekiendte og mangestæds citerede Pave Leonis M. 8ode Epistel til Biskopperne i Campanien, om Folkes Skriftemaal og Bekiendelser ikke at tage skriftlig, og læse dem offentlig op i Kirkerne, da kommer den ikke ved vores Materie. Her tales ikke om en skriftlig Bekiendelse, men en skriftlig Bods Paalegning, og det efter en gandske hemmelig Bekiændelse. Morino maae man lade det Lof, at hand ey gandske har gaaet det forbi, men i sin fjerde Bog *de Pœnitentiæ Sacramento cap. 19. §. 2.* skrevet dette: “Cum varia esset pœnitentia, & per multos annos varie exercenda, & r-tisque festis pro magna parte remittenda, illius agenda ratio scriptis tradebatur, ne lapsu temporis e memoria elaberetur.” Item tilforne, i samme Bogs 17. Cap. §. 3. siger hand: “Cetera Presbyter, cui cura erat Pœnitentis, ex libro pœnitentiali edocebat, & scriptis plerumque tradebat.” Men denne Skik er temmelig tiligen bleven affskaffet, ja gandske geraaden i Forglemmelse, ligesom den aldrig havde været til. Den er og ikke eengang bleven nævnt i den Dispute, som i de sildigere Seculis er af de Romerske Catholske Casuister bleven bragt paa Banen om denne Qvæstion: Hvad den Poenitent skal gjøre, der haver forglemt noget af Poenitenten, som Præsten havde paalagt ham? Hvor til nogle have svaret, saasom Richardus og Silvester, at hand fik at gaae til Præsten igien, bigte paa nye, og hugse sin foresatte Bod desbedre siden. Men flere, nemlig Nauarrus, Soto, Rodericus og fast alle nye, sige ney, og det med saadan Grund (efter Mariani Costeni Beretning i hans *Tabula Naufragii, pag. 193.*), at Afløsningen, der forkyndes af Præsten tillige med Bodens Paalegning, er altid

kraftig i henfeende til den aandelige og ævige Straf, omendstiont man forseer sig uforsættligen i den timelig paatagne Straf og Pligt: Man kand (sige de,) paalegge sig selv nogen anden der i stæden, eller naar man en anden gang bigter, bekjænde saadan sin Forglemmelses Synd. De gamle vare mere omhyggelige, og have i deres Canoniarius ikke efterladt at formane Præsterne, at komme de Bigtendes Jhu-kommelse til Hielp, paa det de ey skulde have fornøden at komme oftere igien, og spørge sig for om hvad de havde glemt. Biskop Ecbrecht siger i sit *Pœnitentiali*: “Quotiescunque dederis consilium peccanti, toties da illi pœnitentiam, & dic ei statim, quantum debeat jejunare & redimere peccata sua; ne forte obliuiscatur, quantum eum oporteat pro suis peccatis jejunare, & necesse sit tibi, ut iterum exquiras ab eo peccata ejus, ille autem forsan erubescet peccata sua iterum confiteri, ut inveniatur jam amplius judicari a te.” Her kunde spørges, om det ey havde været vel saa got, at giøre disse Pœnitentze-Bøger, (eller, rettere at sige, Synde-Taxationer) almindelige, og ladet dem komme i hver Mandes Hænder? Derved kunde Præstens Arbeide være lettet, Synderne kunde selv vidst deres Dom, og saa snart nogen Synd var begaaet, kunde den timelige Straf eller Forsoning været tilrede, og ikke være underkastet Forglemmelse? Men, langt fra at dette blev tilladt; som og ikke havde tient, uden til des mere Forargelse; ey at tale om den Inconvenienz, det fører med sig, naar hver Leigmand skulde være lige saa klog som Præsten. Der blev end ikke alle Klerker eller studerte Folk tilstødet saadan Kundskab. Derfor skriver og Biskop Ecbrecht, næst efter de nyligen anførte Ord: “Non omnes Clerici, qui inveniunt hanc scripturam, usurpare debent, aut legere, nisi soli illi, quibus necesse est, Presbyteri. Si autem necessitas euenerit, & Presbyter non fuerit præsens, Diaconus suscipiat pœnitentem.” Derimod findes alligevel en gammel Græksk Nomocanon, som er at sige, et Udtag eller Samling af mange Kirke-Forordninger, udgivet ex MS. ved Cotelerium i hans første Tomo *Monumentorum Ecclesiæ Græcæ*; udi hvilken haves disse tre mærkelige Artikler, som ere S. 176. 177. og 178. og liude saaledes: Διατάσσομεν ἐν, ἵνα τὰς ἱερεῖς ἀγράφως τὰ ἀμαρτήματα αὐτῶν ἐξομολογεῖσθαι. ἢ πάντας τὰς μεμαθηκότας. Ὁμοίως ἢ τὰς ἐντολάς, παρὰ τῶν πατέρων ἐγγράφως παραδέχεσθαι, ἵνα μὴ ἀγνοῖα προσλάβωμεν ἢ λήθην τῶν ἡμαρτημένων. Τὰς δὲ κοσμικὰς

κοσμικὰς ἐκ τῆ κατ' ὀλίγας θραπέυειν. ἢ τρεῖς τῆ ἐνιαυτῆ τέττας ἐπισκέπτεσθαι, ἢ ὑπομνήσειν αὐτῶν τῶν δοθέντων ὄρων, ἢ ποθεῖν μὴ ἀντιλέγειν τοῖς ἱερεῦσι, ἢ τοῖς διακόνοις, ἢ πᾶσι τοῖς ἐμβραθμίοις. Paa Dansk heder dette: "Vi forord-
 "ne hermed, at Præsterne maae have Tilladelse, at bigte foruden
 "nogen Skrift, saavel som og alle de der have studeret. Ligeledes at de
 "maae af deres aandelige Fædre tage Befalningerne om Bod og
 "Pligt beskrevne, paa det man ey skal være ukyndig om sine Synder,
 "eller og forglemme dem. Leigfolk bør dem ogsaa at drage en aan-
 "delig Omfarg for, og det for hver i sær, eller faae af gangen; Item
 "at besøge dem tre gange om Aaret, og da paaminde og erindre om
 "de Ting, der ere dem foreskrevne at fuldbyrde; formanende dem der-
 "hos til at elske deres Præster, og Capellaner, og alle som staae i no-
 "get Geistligt Embede, og at de ey sige dennem imod." Af disse Ord
 lærer man, at de ontalte Pœnitentz-Bøger maatte ikke komme i Leig-
 folks Hænder; Men til de Geistlige (nemlig, de der ey vare Pœni-
 tentiarii eller aandelige Fædre,) maatte man vel give et Udtog deraf;
 I saa Maade behøvede disse ikke, naar de confiterede, at tage Bod
 beskrevet. Fremdeles, paa det at Pœnitentiarius, eller Præsten som
 hørde Bigten, ikke skulde i noget Stykke tage fejl, ja til at forekom-
 me ald ond Tanke og Mistroe til hannem af Confitenten, maatte
 hand hver gang tage med sig i Skrifte-Stolen sit Directorium eller
 Pœnitentiale. Saaledes naar hand havde det ved haanden, kunde
 hand strax see efter, hvad slags Bod der hørde til hver Synd. Naar nu
 Confitenten var saa vidt, at hand kunde selv læse, lagde Præsten ham Bo-
 gen for Dynene, at hand derudi kunde see sin Dom, og at ham ey skeede
 nogen Uret. Saaledes staaer der udi eet af de Grækske Canonariis, in
 Append. Morini, pag. 120. Καὶ μετὰ τὸ ἐρωτῆσαι αὐτὸν κατὰ λεπτόν, πιάσαι
 τὸν πίνακα, καὶ ἐξεύησον ὅποιον ἀμάρτημά ἐστι, ἢ κατάλαβε αὐτὸν ἔμπροσθεν τῆς
 ββλε τάντης, ἢ ὅποιον ἀμάρτημά ἐστι. Som er i Dansk oversatt: "Naar
 "du saa haver udspurt ham til det allernøieste, (om hvert af fornøvn-
 "te Stykker,) da tag dit Register fat, og eftersøg, hvad for et slags
 "Synd det er, og lad saa ham (Confitenten) gaae selv frem for
 "Bogen, at hand kand see hvad for Synd det er, og hvad Bod der hø-
 "rer til."

§. 10.

Saa var endogsaa i flere henseende denne Maade nyttig, (jeg taler efter de Tidens Biis,) ja det var undertiden fornøden, at meddele Poenitensen skriftlig. Thi baade kunde det hende sig, at den som havde bigtet og taget imod Poenitensen, maatte begive sig udaf Districtet, førend den var tilfulde efterkommet. Saa hendedes og sommetider, at der forekom een eller anden vanskelig Casus, som den ordentlige Bigtsfader ikke maatte, eller trøstede sig til at domme paa, men maatte henvise den til Biskopen eller hans Vicarium. Til det første slags Tilfælde henhører denne Artikel i *Concilio Toletano XI. cap. 7.*

“Si exilio vel retrusione dignum eum esse, qui deliquit, iudicium
 “peculiare decreuerit, modus pœnitentiæ, quam coram tribus fra-
 “tribus sacerdos transgressori indixerit, speciali debet ejus, qui sen-
 “tentiam protulit, manus propriæ subscriptione notari. Sic fiet, ut
 “nec transgressores sine testimonio excidia vitæ suæ incurrant, nec
 “rectores accusatos se de quorumlibet interemptionibus erubescant.”

Dog hvor Dyrighedens Dom en havde dømt til Landflygtighed, der pleyede man gierne at holde til Maade med slige Poenitenter, og lod dennem ingenstæds rejse bort uden høy Fornødenhed, førend de havde udholdet Poenitensen i Sognet eller Menigheden, hvor de havde hjemme. Derom er bekiendt den Artikel af *Concilio Salugensadiensi, cap. 19.* som Burchardus, og Ivo Carnotensis har anført i deres Decretaler:

”Decretum est, ut omnis pœnitens, dum Carinam suam jejunat, de
 ”loco in locum non migret, sed ibi permaneat, ubi suam acceperit
 ”pœnitentiam, ut proprius sacerdos sibi præbeat testimonium: Si
 ”autem ibi propter hostiles insidias jejunare non poterit, suus sacerdos
 ”eum confratrum suorum alicui, ubi pacifice possit jejunare, diligen-
 ”tissime commendet.” Hertil hører ikke egentligen, at tale om det slags skrevne Beviser eller Passer, som man kaldte Litteras communicatorias, og endnu mindre om de saa kaldede Confessorii litteris. Thi ingen af dem kommer just ved vores Materie, og fandt der om begge fornemmeligen læses Phil. Priorii Tractat *de Literis Canonicis*, der haver med god Skiel rettet og viist een og anden Fejl hos Ferrarium *de antiquo Epistolar. Eccles. genere.* See og Du Cange *Glossar. in*

voc. *Communicatoriae*. *Pacificæ* og *Commendatitiæ* vare ligeledes et andet slags, og bevidnede om, at den Reysende eller Bortflyttende havde syldestgiort sin Bod, og kunde frit tages til *Communion* paa et andet Stæd: noget nær som vores Skrifte-Sedler; der ey heller i nogen Maade angaaer vores Afhandling. Men dette hører virkelig derhen, naar en Syndere enten blev landflygtig, eller hannem blev paalagt af Biskopen at gaae Pilegrims-gang, og hans Misgierninger dertilmed saa grove, at de ey kunde bødes uden med mange Aars Plage: Thi da gav Biskopen hannem, tillige med Pœnitentzens Forskrift, ogsaa udi samme Brev en *Recommendation*, til hvem hand maatte forekomme, og indstillede til deres Mildhed og beste Skion, som slikt formaaede, om de kunde finde at noget maatte ham eftergives af Pœnitentzen. Et saadant Brev er Jo. Bollandus fordum kommen over, og har indført det i en Anmærkning, in *Actis Sanctorum*, ad d. XIX. April. p. 675. som jeg for dets Mærkeligheds Skyld har affskrevet; og er saaledes: "Johannes Dei gratia Magalonensis Episcopus, "omnibus Ecclesiæ Catholicæ rectoribus subjectis æternam in Do-
 "no salutem. Notum fit omnibus vobis, quod Bernardo, præsen-
 "tium latori, talem pœnitentiam pro peccatis suis horribilibus in-
 "junximus; quod usque ad septem annos nudis pedibus incedat,
 "camisiam non ferat omnibus diebus vitæ suæ, qvadragesima dies ante
 "Natale Domini in cibis quadragesimalibus jejunet, quarta feria a car-
 "ne & sagimine abstineat, sexta feria præter panem & vinum nihil co-
 "medat, in omni sexta feria quadragesimæ & quatuor temporum præ-
 "ter aquam nihil bibat; omni sabbato, exceptis solennibus diebus, &
 "nisi ægritudo intecesserit, a carne & a sagimine abstineat. Quapro-
 "pter clementiam vestram in Christo suppliciter exoramus, quatenus
 "pro redemptione animarum vestrarum, præfatum pœnitentem, quia
 "pauperrimus est, in victualibus & vestibus misericorditer sustente-
 "tis, orationibus sublevetis, de pœnitentia etiam sibi injuncta, secun-
 "dum quod ratio exigit, benigne relaxetis. Data Magalonæ, anno
 "ab incarnatione Domini M.C.LXX, mense Octobri. Vsque ad
 "septem annos tantum valeat."

§. II.

Det andet Tilfælde, som jeg nævdede om, betreffer de Synder, som den ordentlige Siælesørger ikke understod sig at domme paa, og derfor maatte henvise Confitenten til Biskopen, eller hans Vicarium, givende ham en Skrivelse med, hvorfor det skeede. Men som dette er en noksom bekiendt Sag, vil jeg ikke meget bemøye mig dermed: Thi om Casibus Episcopalibus og reservatis finder man allevegne. Alleneste maae jeg erindre, at man i de gamle Tider, (ligesom i Grækeland, efter Socratis Vidnesbyrd in *Histor. Eccles.*) ikke gav hver Præst den Magt og Myndighed, eller betroede ham til at paalegge Folk Poenitens, men havde ifkun til sig Forretning een Mand i et hvert Stift, eller i en Part af Stiftet. Saadanne Pœnitentiarii bleve udsøgte med besynderlig Flid iblant de lærdeste Præster, og som havde den behøvende Forstand og Discretion. Og til dennem sendte de andre Præster deres Confitenter, naar dennem forekom i Skriftestolen nogen Synd af stor Betydning. Confitenten maatte bringe ham et Brev fra sin Præst, Archidiacono eller Diacono, og naar hand havde bigtet for Pœnitentiariorum, og faaet sin Bod paalagt, maatte hand bringe et skriftligt Beviis tilbage, hvorefter hans rette Præst siden havde at passe paa, at Boden som i samme Beviis siød bestrevent, blev opfyldt. Herom er en klar passage udi Gilberti Cestriensis *Synodalibus* (hand levede under Kong Eduardo I.) forfattet i disse Ord: "Nullus ad Pœnitentiariorum pro aliquo delicto mittatur, de quo non interim confessus fuerit, vel convictus. . . . Litteras autem Archidiaconi, Decani, vel officiariorum ad Pœnitentiariorum gratis concedi volumus pœnitenti. Et ut liqueat, qualis fuerit pœnitentia, & pro quo crimine specialiter injuncta, pœnitens litteras Pœnitentiarii referat ad mittentem." Jeg motte spørge, om dette ikke kunde hede proprie at bekomme sin Skrift, det er, sin Bod og Poenitents bestrevent. Paa selvsamme Viis skeede det udi Casibus Episcopalibus; hvor og vedkommende motte have noget skriftligt med sig, frem og tilbage: "Semper qui mittuntur, deferant litteras secum, continentibus genus peccati & circumstantias sufficienter; vel ipse sacerdos veniat." staaer der i Richardi Episc. Saru-

Sarumensis Constitutionibus cap. 28. (Hvilke Constitutioner, samt og de næst tilforne citerede Synodalia af Greter, item den ofte ommældte Biskop Gebrechts Skrifte-Bog, ere at finde i den Samling af Conciliis Magnæ Britannix, som den lærde og velfortiente Dr. David Wilkins har for faae Aar siden udgivet i 4. store Bind in folio.) Saaledes er det og at forstaae i de gamle Engelske Kongers Love, naar der staaer, at den som begaaer Meen-Ced, eller anden slig Misgiærning, hand skal straffes med Fængsel i 40. Dage, og bøde ellers derfor saaledes, som Biskopen eller Pœnitentiarius foreskriver, swa Biscop him serife, eller swa him his Skrift serife. Derfor kalder Beda disse tvendes Forretning: *describere peccatori mensuram pœnitendi*, i hans Histories fjerde Bogs 25. Cap. Endeligen skeede og det samme, udi Casibus soli Papæ reservatis, hvor Pœnitentiarii eller Biskopperne selv gave slige Syndere Breve og Recommendationer med til Paven: hvorom, iblant andre, Martene handler, *de antiquis Ecclesiæ Ritibus lib. I. c. 6. art. 6.* Det hendede sig ogsaa undertiden, at naar Biskopen eller hans Official havde været for streng, og skrevet Synderne en større og ulideliger Pœnitents for, end sædvanlig, løb denne hen til Rom, beklagede sig for Paven, og bragte med sig tilbage, om ikke just en Relaxation, dog en Forskrift af Paven til vedkommende Biskop. Herpaa haves et Exempel i efterfølgende Pave-Brev (af hvad for en Pave, vides ikke,) som Baluzius har af en gammel Bog afsco pieret, og sat bag udi Tomo 2. *Capitularium, col. 1563.*

„Episcopo N. M. latrrix præsentium lacrymabili insinuatione monstravit, quod Officialis vester olim, pro lubricitatis reatu, quam misera fragilitate commisit, inter alias diseiplinæ asperitates, mandavit eidem, ut quadraginta diebus per communia fora uestre diœcesis nudo corpore usque ad umbilicum ineedens, eedulam sui delicti conscriptam deferret in capite manifeste. Quare supplicavit humiliter, sibi per Sedem Apostolicam salubriter rigorem hujusmodi mitigari. Quia sic debemus decenti animadversione corrigere delinquentes, ut publice non debeat exponere, sed potius occultare; auctoritate &c. committimus, quatenus, consideratis laboribus & expensis, quas dicta mulier sustulit, vel sustinuit, vel subiit, propter hoc ad Sedem Apostolicam veniendo, temperetis

„retis dictam Pœnitentiam circa ipsam, prout secundum Deum &c.„
 Virkeligen burde denne Skriftefader at være bleven selv skriftet til-
 Gavns, som havde paalagt denne fattige Synderinde sig Pœnitents,
 der var intet mindre end Canonisk, og ey efter noget Pœnitentiale,
 være sig Græksk eller Latinsk, indrettet: Paven har og havt stor
 Ret at betee sin Mishag deri. Imidlertid saae Biskopperne ikke gier-
 ne denne Reysen og Loben til Rom, naar den skeede af Pœnitent-
 terne uden deres Forlov, ja de agtede lidet om den Relaxation,
 Afslad, eller Forskrift, som de bragte med sig tilbage. Hvorfore de
 udi *Concilio Saligenstadensi*, an. Chr. 1022. gjorde denne Forordning:
 „Nullus Romam eat sine licentia sui Episcopi, vel ejus Vicarii; &
 „ne capitalis criminis rei, propriis sacerdotibus prætermiſſis, Ro-
 „mam ad Apostolicum adeant indulgentiæ percipiendæ causa, quæ
 „illis non proderit, nisi prius pœnitentiam, a suis sacerdotibus im-
 „positam adimpleverint.„ Men Afslad eller Afsløsnings-Breve,
 som man meddeelte undertiden langt-fraværende Conſitenter, naar
 de havde fremstikket deres Bekjændelse og Begiering skriftlig, hører
 ikke til min Materie, og har intet med Ordet Skrifte at bestille.
 Et Afsløsnings-Brev (Absolutoriæ litteræ,) saadant som Alcuinus
 begierede af Pave Adriano, („Presbyterum tuum ad me mittens,
 „breviculum Confessionis tuæ mihi remisisti, petens ut absoluto-
 „rias literas tibi transmittam;„ Adr. PP. I. *Epist.* 63.) eller saadant,
 som Hildeboldus Biskop til Soissons bekom paa sin Død-Seng af
 Hinemaro Remensi, (Hinemari *Opp. Tom. 2. p. 686.*) er ikke de Ting
 vedkommende, som vi nu omhandle, saalænge der ingen vis slags
 Pœnitents, Pligt og Bod foreskrevet i deslige Breve.

§. 12.

Mere synes mig ikke at gøres Behov, til denne, i mine Tan-
 ker, allerede klargjorte Sag. Thi hvad heller nu Ordet *Skrifte* er i
 Brit-

Brittannien ældere end Engel-Saxernes Tider, og haver havt den omtalte geistlige Bemærkning fra Christendommens Begyndelse hos de gamle Britter, eller og det er først opkommet formedelst den Græskiske Erke-Biskops til Canterburg Theodori Foranstaltning ved Bigte- og Poenitens-Væsenet, troer jeg at have gjort Rede for begge Dele. Den liden Forskiæl i Skrifningen, imellem de gamle og nye Tider, med e og h, (Skrift og skrift) gjør intet til Sagen; saavel som ikke heller den Translation i Betydningen: Nemlig, at Scrifan, som bemærkede i gamle Tider, allene *pœnitentiam imponere*, er siden bleven brugt for *confiteri*; Skrifte og Skrift, som i gamle Tider bemærkede *Pœnitentiarium*, Præsten eller Bigt-Faderen, ja vel ogsaa Seddelen, som Boden stod skreven, har og siden betydet Bekiendelsen eller Skrifte-maalet, som ellers kaldtes Scriftspræce eller Andetnesse. I det Danske Sprog, hvor bemældte Ord visseligen ere indkomne fra det Engelske, er det jo gaaen paa samme Maade. Skrift siges i vores daglig Tale, baade om Consitentens og om Præstens Forretning. Hin skrifter for Præsten, og Præsten skrifter Consitenten. At gaae til Skrifte, er egentligst efter den gamle Engelske Tale-Maade, *adire confessarium*; Og saaledes begynder Biskop Ebrichts *Scrift-Boc*: Thonne man to his Scrifte gange, i. e. *Cum quis Confessarium suum accedat*. At staae Skrift, siges hos os om aabenbare Skriftemaal; fordi slige Syndere stode forbum uden for Kirke-Døren, og komme en ind førend; de vare afløste. Jeg har saaet Skrift og Afløsning derfor, svarer undertiden den, som af andre bebryndes sit Fald. Ja ligesom Shrive hos de Engelske er siden transfereret til en almindelig og verdslig Bemærkning, og er det samme som at bekiænde, saa er det jo ogsaa i Dansk. Jeg vil skrifte reent ud for Eder alt hvad jeg veed om denne Sag, siger man, ligesom det Junius anfører af Chau-

eer: Al my secrete to you J plaine and shrive. Endeligen skal og scrifan i det Engel-Saxiske, (som Thomas Benson siger i sit *Vocabulario*.) hede i metaphorisk og almindelig Brug, *severiter cum aliquo agere*. Saaledes jo ogsaa i vores Tungemaal: Jeg skriftede ham tilgavns, i. e. Jeg skændede paa ham, toede ham hans Hoved &c. Tage een i Skrift, i. e. *corripere aliquem, ut respiscat*, skriver Haquinus Spiegel i sit *Svenske Glossario*. Bemærkningen er vel den samme, som i det Franske Chapitrer. Men der er Forskiæl paa Ordens Herkomst. Thi Chapitreren hørde ey til Confitenter eller Skrifte-Stolen, men allene til Munkene, i Capitelet. Capitulum kaldtes den fornemmeste Stue i Klosteret, hvor Abbeden og Munkene pleyede at forsamles, for at handle om deres Kloster-Sager: Navnet er, som Papias anmærker, deraf, at man pleyede derinde at oplæse et Capitel om Dagen af Munke-Regelen. Den kaldtes ogsaa *Stuba conventualis*, og undertiden *Pyrale*. Derinde hang en skion stor Pidsk, og naar nogen af Munkene havde syndet, blev hand straffet dermed. Naar Forseelsen var grov, bandt man ham til en Pille, og slog ham erbarmligen. Dette kaldtes, *capitulare nocentem*, eller *capitulariter aliquem cædere*. Foruden hvad Du Cange i *Glossario mediæ & inf. Latinitatis*, og Menage i *Dictionnaire Etymologique de la Langue Françoise*, derom have, findes det udførliger forklaret af Alterra, i hans *Asceticis*, eller *Originibus rei monasticæ*, lib. 6.

cap. 4. de *Correctione fratrum in Capitulo*.